

в незалежності від їх масштабу [2, с.11].

Отже, варто зазначити, що запровадження електронної демократії вимагає зацікавленості у змінах обох сторін: громадян та влади. Лише за умови, якщо громадяни будуть зацікавлені у вирішенні питань місцевого та загальнодержавного характеру, будуть прагнути впливати на прийняття управлінських рішень в державі, можна говорити про успішне та результативне впровадження електронної демократії в Україні.

1. Кандзюба С. П. Використання електронних технологій зв'язку у виборчому процесі. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. Харків, 2009. Вип. 1(1). С. 74 – 80.

2. Пономаренко А. Б. Е-демократія як спосіб здійснення прямої демократії: *Політичне життя*. Харків, 2017. № 1 -2. С. 9 -15.

Рибалкін Андрій Олександрович
доцент кафедри
загальноправових дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент

Цюприк Людмила Богданівна
студентка юридичного факультету

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ДЕРЖАВНИЙ, НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА НАРОДНИЙ СУВЕРЕНІТЕТИ

Проблема суверенітету була предметом багатоаспектного вивчення філософів, політологів, конституціоналістів, істориків та теоретиків права тощо. При цьому як у вітчизняній, так і зарубіжній літературі дискусії навколо поняття і змісту наукової категорії «суверенітету» тривають з моменту виникнення відповідної концепції. У фахових дослідженнях, присвячених цій проблематиці, висловлюються різні, не рідко досить суперечливі думки з приводу поняття і змісту суверенітету.

Серед вітчизняних дослідників цього феномену можна виділити М.О.Баймуратова, В. Г. Буткевича, В. А. Василенко, Ю. О. Волошина, А. З. Георгіцу, А. І. Дмитрієва та інших. Не зважаючи на підвищену увагу, інтерес та відповідно велику кількість праць учених фактично більшість питань, що стосуються державного суверенітету, залишаються спірними, не вирішеними та викликають багаточисельні дискусії. Усе це робить актуальним розгляд процесу формування й розвитку державного, народного та національного суверенітету, а також виникнення та еволюції уявлень поглядів на нього як на особливе явище в житті політичного співтовариства [1, с. 74].

Слово «суверенітет» походить від латинського «*suverenus*» (володар) і означає «повновладдя». В інших джерелах вказується, що даний термін походить від французького «*souveraineté*» - верховна влада. Володіючи суверенітетом, державна влада самостійно видає загальнообов'язкові для усіх членів суспільства правила поведінки, визначає і забезпечує єдиний правопорядок, права і обов'язки громадян, посадових осіб, державних, партійних, громадських органів та організацій.

Класичні погляди на поняття та зміст державного суверенітету зустрічаються в багатьох вітчизняних і зарубіжних працях і нині. Українськими конституціоналістами суверенітет розглядається з позиції формування основних принципів конституційного ладу, які зафіксовані у ст. 1 Конституції України, та визначається як здатність держави самостійно незалежно від інших держав здійснювати власні завдання, функції повноваження на своїй території та за її межами у міжнародному спілкуванні [1, с. 75]. Конкретизація змісту цього положення здійснена, передусім, у Декларації про державний суверенітет України, яка визначає державний суверенітет як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади республіки в межах її території, незалежність і рівноправність у зовнішніх відносинах.

Ідея народовладдя по суті виражає зміст суверенітету народу, відображеного у статті 5 Конституції України. Як зазначив Конституційний Суд України, принцип народного суверенітету означає, що «... влада Українського народу є первинною, єдиною і невідчужуваною, тобто органи державної влади та органи місцевого самоврядування здійснюють владу в Україні, що походить від народу» [2, с. 15].

Водночас питання про суверенітет народу, як засвідчують сучасні дослідження, далеко не до кінця розв'язане. Слід уточнити співвідношення трьох споріднених понять та позначуваних ними явищ – народного суверенітету, державного суверенітету та національного суверенітету, які передбачають різних носіїв суверенітету – народ, державу інацію відповідно. Не претендуючи на остаточне розв'язання цієї фундаментальної проблеми, розглянемо основні підходи, запропоновані у літературі, та на їх основі запропонуємо певне розуміння цієї проблеми.

Слід наголосити, що нація в її етнічній основі виступає суб'єктом права на самовизначення (і суб'єктом міжнародного права) в період боротьби за створення власної суверенної національної держави. Національний суверенітет не рідко визначають як право нації – етнічної спільноти – на самостійне вирішення питань її політичного буття, на самовизначення, наслідком якого може бути й утворення окремої держави. Після утворення такої держави мова може йти лише про політичну (територіальну) націю, щодо якої у правовій літературі щораз частіше вживається термін «народ». Це співвідношення етнічної нації політичної нації (народу) на момент конституювання держави яскраво виражене у Преамбулі Конституції України: «Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей, ... на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення, приймає цю Конституцію»; таке розуміння Українського народу як політичної нації поділяється й учасниками Конституційної Асамблеї. За влучним висновком Е. Сміта: «Як не парадоксально, тільки там, де нова держава збудована як і на самому Заході, навколо панівної етнічної групи, існують найкращі шанси для створення «територіальної нації» й політичної спільноти» [2, с. 16].

Дане питання досліджував Руссо, проте практична нездійсненність його схеми у межах територіально великої держави змусила шукати іншу концепцію. Її запропонував Е. Сієс, який замінив «народ» Руссо «нацією» - юридичною абстракцією, єдиним неподільним цілим, яке об'єднує усіх громадян, однак не зводиться до них, а дієвід власного імені, тобто володіє власною правосуб'єктністю і виступає носієм національного суверенітету; саме цим пояснюється неподільність суверенітету. Як абстрактний суб'єкт, «нація» Сієса може діяти лише через представництво.

Отже, у сенсі організації держави два поняття – «національний суверенітет» (у сенсі Е. Сієса) і «національний суверенітет» (суб'єктом якого виступає нація, що з утворенням національної держави перетворюється з етнічної у політичну, громадянську спільноту) – стають ідентичними [2, с. 17].

Отже, суверенітет є історичною категорією. Він виник у часи абсолютизму та зберіг своє значення для сучасної держави. На основі цього можна зробити висновок, що державний суверенітет - це історично зумовлена політико-юридична властивість сучасної держави, що відображає її верховенство і рівень її самостійності у вирішенні внутрішніх питань та у взаємодіях з іншими державами і міжнародними організаціями [1, с. 75].

Підсумовуючи викладене вище, необхідно наголосити на такому: державний суверенітет і територіальна цілісність виступають як фундаментальні національні інтереси України; державний суверенітет України розуміється як влада держави в межах її території; територіальна цілісність України – це недоторканність її території в межах її кордоніві заборона зміни її будь-ким без згоди України [3, с. 245]; державний суверенітет і територіальна цілісність України визначається як одна з характерних ознак, що утворюють зміст злочинів проти державного суверенітету і територіальної цілісності України.

1. Адамко М.І. Поняття та сутність державного суверенітету. *Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*, Чернівці. 2014. URL: <http://www.lawreview.chnu.edu.ua/en/visnuku/st/628/11.pdf>

2. Ключковський Ю.Б. Суверенітет: держави, народу чи нації? *Публічне право № 3 (11)*. 2015. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=pp_2013_3_4

3. Носач А.В. Державний суверенітет і територіальна цілісність – фундаментальні національні інтереси України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. № 3*. 2019. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Nvdduvs_2019_3_39